ادامه از صفحه اول

تفنگ بدون ماشه

این مردمان پای کار نبودند اما چون پای منفعتشان در میـان بود، انتقادات و حمـلات مخالفان که حتی بسیار شـدیدتر از حملات به دولت روحانی بود، آنان را از جای نجنباند و تا آخر پای منفعتشـان ایستادند. دولت خاتمـی و اصلاح‌طلبان بـا «مردمی آرمانی» روی کار آمدنـد. مردم آرمانی پای‌کارترین مردمان‌اند، ازهمیـن‌رو دولـت خاتمی شایسـته‌ترین دولت بعد از انقلاب اسـت. از جهت مـردم‌داری و مردم‌باوری. دولـت احمدی‌نـژاد را «مردمی اتوپیایـی» روی کار آورنـد. اتوپیایی که واقعی نبود. مـردم آرمانی که از دولت خاتمی برای رسیدن به اتوپیا دلسرد شده بودند، کنار کشـیدند و مردم اتوپیایی دل به دولت مهرورزی بستند تا راه طی‌شده را به سـرانجام برسانند، اما این مردم اتوپیایی به سـرمنزل مقصود نرسیدند و مهم‌تر از همه از هر اتوپیایی نیز ناامید شـدند. بی‌دلیل نبود که در سـال ۹۲ باید دوباره مردمی ساخته می‌شد که نبودند. با اصلاح‌طلبان دوباره مردمی آمدند از جنس تدبیـر و امید؛ یعنی دیگر نه آرمانی بود و نه اتوپیایی. دولتی که قرار بود با تفنگِ دیپلماسـی دولتی فراتر از دولت‌های قبلی باشد؛ چراکه دولت‌های قبلی به‌جد به ایده مذاکره نزدیک نشده بودند؛ اما دولت روحانی با موفقیت‌هایی که به دسـت آورده بود، نتوانسـت تیر آخر را شـلیک کند. تفنگ او ماشه‌ای برای شلیک نداشـت. تفنگ بود، گلوله هم بود؛ اما ماشـه نبود. بسیار روشن اسـت دولتی که ماشه ندارد با «مردمی عاریه‌ای» که به‌سرعت از دور او پراکنده خواهند شد، دولتی بی‌دفاع خواهد ماند.

توصیه‌هایی برای امروز

همین مطلب درباره آزمایشگاه‌ها هم تا حدود زیادی قابل انجام اسـت. مراقبت از بیمـاران در منزل، رکن مهمی در کاهش بار بیماران بسـتری است. تجربیات خوبی در این زمینه در برخی از اسـتان‌ها وجود دارد که چگونه می‌توان با استفاده از نیروهای حد واسط و در مواقع لزوم پزشک، مراقبت باکیفیت در منزل ارائه داد. راهنمای صحیح و مسـتند برای این نوع مراقبت که با شـفافیت و با توجه به امکانات موجود در یک خانواده متوسـط بتواند راهنمای خانواده‌ها در ارائه این مراقبت باشـد، به‌شدت مورد نیاز است. در برخی از اسـتان‌ها خیرین به میدان آمده و کپسـول اکسیژن و سـایر امکانات مورد نیاز مراقبت در منزل را فراهم کرده و به امانـت می‌دهند. گسـترش آزمایش‌های تشخیصی با توجه به امکان تهیه حداقل دو نوع کیت تشخیص زودرس و ارزان و سریع در کشور باید بیشتر مورد حمایت قرار گیرد. انحصار در این عرصه درست نیست. البته تشخیص اگر پیوست مراقبت و قرنطینه نداشته باشد، به کار نمی‌آید و باید چرخه را کامل دید. از حضور کسـانی که آزمایش مثبت دارند یا علامت دارند، در محل کار باید جلوگیری کرد. این کار با توجه به زیرسـاخت فناوری اطلاعات و تلفن همراه شدنی اسـت. رهگیری افراد مثبت و جلوگیری از تردد آنها نیز کاملا ممکن اسـت. حداقل هشدار به خانواده‌ها می‌تواند کمک‌کننده باشد. بسته حمایتی در این‌گونه موارد می‌تواند هوشـمندانه‌تر توزیع شـود یا حداقل حمایت از مبتلایان سرپرسـت خانوار بیشـتر باشـد. مصرف سلیقه‌ای داروها در بیمارستان‌ها بار مضاعفی را ایجاد کرده اسـت. پروتکل درمانی کشوری با توجه به نتایج مطالعه سازمان بهداشت جهانی باید به‌روز شود و در مواردی که نیاز به دارو خارج از این پروتکل است، سـازوکار را با تمهیداتی که مشخص کند سایر داروها نبایـد مبنای درمان همه باشـند، فراهم کرد. مسیر ارجاع بیماران بدحال در هر شهر معلوم باشد. این روا نیسـت که برخی بیماران در پشـت در بمانند و برخی به‌راحتی تخت پیـدا کنند. مصرف داروهای طب سـنتی در این ایام فراگیرتر شده و متأسفانه بازار مـکاره‌ای را بـرای برخی فراهم کرده اسـت. وزارت بهداشـت راهنمایی برای مصرف ایـن داروها با ذکر محتوا و اجزای آنها نه با نـام معجون‌ها فراهم کند تا مواردی که مؤثر هسـتند یا حداقل مضر نیستند به اطلاع عامه مردم برسـد. با نام‌گـذاری معجون‌ها با نام‌های مقدس شدیدا برخورد شود. همچنین اینکه از اجزای وزارت بهداشت سخنان متفاوتی شنیده شود، به‌هیچ‌وجه در این هنگامه درسـت نیسـت. بالاخره تأکید می‌شـود در کشور ما دانشـمندان، مؤسسات و انجمن‌هایی علمی وجود دارنـد که برای همین ایام تربیت شده‌اند. از ظرفیت آنها برای حل معضل بزرگ گسترش کرونا استفاده کنیم.

***استاد ممتاز طب داخلی دانشگاه علوم پزشکی شیراز**

عکس: امیر جدیدی

غلامحسین دوانی: مافیای کاسبان تحریم با شیپور هم شناسایی نمی‌شوند

رضا ضراب در خانه امن اف‌بی‌آی

شرق: دولت‌ها چون می‌دانند افشای اعمال خلاف به‌ویژه در مورد «یقه‌سـفیدها و مأموران ارشد دولت» می‌تواند تبعات جانی، مالی برای افشـاگر به همراه داشته باشد، با تصویب قوانین حمایتی خاص، افشـاگران را زیر چتر حفاظ امنیتی خود قرار می‌دهند. درواقع در کشورهایی که انضباط مالی، شفاف‌سازی و حساب‌وکتاب حاکم است، افشا و افشاگری فعالیت‌های غیرقانونی و تخلفات به رفتار اجتماعی تبدیل شده اسـت. به‌طوری‌که برای این عمل سازوکارهای خاصی پیش‌بینی شده و افشاگران در امنیت قضائی قرار می‌گیرند. غلامحسین دوانی، عضو برجسته جامعه حسابداران رسمی ایران، عضو انجمن حسابداران خبره آمریـکا و از فعالان مبارزه با فسـاد در گفت‌وگو با «شـرق» می‌گوید: پوشـش مصونیت قضائی است که باعث شـده در بسـیاری موارد متهمان و حتی مجرمان اطلاعات محرمانه خود را برای محاکم و مأموران افشـا کنند و علاوه بر آنکه در احکام آنها تخفیف قابل‌ملاحظه صادر می‌شود، در امنیت قضائی نیز قرار می‌گیرند که نمونه بارز آن همکاری و افشـاگری رضا ضراب با اف‌بی‌آی در افشای معاملات پول‌شویی و جادادن ایشان در خانه‌های امن پلیـس امنیت در آمریکا و مختومه‌شـدن پرونده او بود. در ایران با وجود تصویب قانون سـوت‌زنی اما هنوز عدم اعتماد افراد به حفظ امنیت و مصونیت شغلی‌شان سـبب شـده افشـای اطلاعات به‌ویژه در مورد پرونده دانه‌درشت‌ها با محافظه‌کاری همراه شود. دوانی معتقد اسـت: معمولا هر وقت می‌خواهند قانون یا مقرراتی را خنثی کنند بلافاصله موضوع امنیت ملی و قید محرمانگی را پیش می‌کشند. در چنین مواردی به‌ویژه در کشور ما که مهر محرمانه و امنیت ملی بر بسیاری پرونده‌ها و مسائل زده شده به این معنی است که دیگر سوت نزنیم.

فسـاد گسـترده اقتصادی در ایران باعث شده مسـئولان به فکر اسـتفاده از قانون سـوت‌زنی یا افشاگری فسـاد بیفتند و آن را در دسـتور کار قرار دهند. چرا این طرح که در مجلس در سال ۹۸ مطرح شد هنوز به سرانجام نرسیده است؟

فروردین‌ماه سـال ۱۳۹۸ نخسـتین طرحـی که در مجلس دهم اعلام وصول شد طرح «حمایت و صیانت از کاشـفان و گزارشگران فسـاد» بود. این طرح در حالی بـه صورت عادی اعلام وصول شـده بود که تقریبا تمام نمایندگان مجلس می‌دانند اگر طرحی در دوسـاله دوم مجلس به‌صـورت عادی اعلام وصول شـود، نوبت به رسـیدگی به آن نخواهد رسید اما به‌هرحال این طرح به امضای ۶۶ نماینده رسـیده بود. سـرانجام نمایندگان در جلسـه علنی روز یکشـنبه مورخ ۲۷ مهرماه با تصویب یک‌فوریت طرح حمایت از افشـاکنندگان فساد موافقت کردند. بر اسـاس ماده‌واحده طرح حمایت و صیانت از کاشفان و گزارشگران فساد مقرر شد که از تاریخ تصویب ایـن قانون اشـخاص حقیقی یـا حقوقی یـا کارمندان گزارش‌دهنده هریک از جرائم موضوع «بند الف ماده ۱» قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد مصوب هفتم آبان‌ماه ۱۳۹۰ علاوه بر برخورداری از حمایت‌های ماده ۱۷ قانون ارتقای سـلامت نظـام اداری و مقابله با فساد از حمایت‌های قانونی حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر مصوب ۲۱ خردادماه ۱۳۹۴ نیز بهره‌مند شـوند. همچنین در این طرح برای صیانت از افشـاگران مـواردی همچون حفاظـت از اقدامـات تلافی‌جویانه ماننـد تنزل رتبه، اخراج، تعلیق، تهدیـد و تحدید اداری، کاهش مزایا، عدم ارتقای شـغلی علی‌رغم شایسـتگی و... پیش‌بینی و مقرر شـد که افشـاگران اولویت در ارتقا و انتصاب دسـتگاه متبـوع و معرفی به‌عنـوان کارمند برجسـته مدنظر قرار گیرند مضافا دریافت نشان مبارزه با فسـاد و تخلف پرداخت تا ۲۰ درصـد از جزای نقدی و وصول‌شـده به هریک از اشـخاص حقیقی یا حقوقی کاشف یا گزارشگر جرم نیز در طرح نمایندگان پیش‌بینی شـده اسـت. همچنین قرار بود متن زیر به‌عنوان تبصره ۶ بـه ماده « ۱۹» قانون مجازات اسـلامی با اصلاحات و الحاقات بعدی آن الحاق شـود؛ جزای نقدی در تمامی جرائم موضوع «بند الف ماده ۱» قانون ارتقای سـلامت نظام اداری و مقابله با فسـاد کـه تاریخ وقوع آن پس از فروردین‌ماه ۹۸ باشد به میزان ۴۰ درصد افزایش می‌یابد. البته مشـخص اسـت که صرف قانون‌گذاری مشکل را حل نخواهد کرد بلکه در درجه نخسـت عزم ملی برای مقابله با فسـاد و بی‌قانونی اولویت دارد. بررسی سوابق تاریخی در دوران معاصر حاکی از آن اسـت که نخستین اختلاس و فساد مالی توسط عبدالحسین تیمورتاش ،وزیر دربار رضاشاه با همدستی شرکای آلمانی او دکتر لیندون بلات و کوسـتاوفوگل در بانک ملی ایران صورت گرفت کـه آخر و عاقبت خوبی هم برایش به ارمغان نیاورد. بر اساس مصوبات کمیته سوت‌زنی در بورس آمریکا بین ۱۰ تـا ۳۰ درصد و در کانادا بین پنج تا ۱۵ درصد جرائمی که توسط بورس یا دولت بابت تخلفات و تقلباتی که توسط افشاگران «سوت‌زنان» اعلام و منجر به دریافت جرائمی بیش از یک‌میلیون دلار توسط دولت یا بورس می‌شود به «سـوت‌زنان» ذی‌ربط تعلق می‌گیرد. بر اساس اطلاعات تارنمـای انجمن بازرسـان تقلب در آمریـکا بیش از ۶۰ درصد تقلبات و فسـاد از طریق سـوت‌زنی لورفتن افشا شده‌اند. با توجه به اینکه در دهه گذشته شاخص درصد فساد در ایران از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۸ بین ۲۵ تا ۳۰ از عدد ۱۰۰ بوده شاخص ۱۰۰ پاک‌ترین اقتصاد، تصویب و ضرورت اجرای این طرح دوصدچندان است.

با توجه به محدودیت‌هـای مالی و بودجه‌ای، اجرای طرح سـوت‌زنی درباره افشـاگری باندهای فاسد چقدر ضرورت دارد؟

واقعیت این اسـت که حجم فساد در کشور به‌قدری زیاد شده که سروصدای مردم هم بلند شده و برخی افراد دوراندیش حاکمیت هم نگران شده‌اند؛ بنابراین درصدد برآمده‌اند تا بـا تصویب قانون و مقرراتی شـاید بتوانند قلمرو فساد را محدود کنند. از طرف دیگر محدودیت‌های مالی - بودجه‌ای و نیاز حاکمیت به منابع مالی راهکاری مگر برخورد با فسـاد و محدودکردن آن ندارند. البته باید تأکید کنم فساد همزاد بشریت و فسادهای سازمان‌یافته سرمایه‌داری جنائی مولود سرمایه لجام‌گسیخته‌ای است که جهان را در چنبره ۵۰ ابرشـرکت فرامرزی بین‌المللی قرار داده، به‌طوری‌که امروز مقابله با فساد جهان‌گیر شده و نیازمند اقدامات مشترک بین‌المللی است. ابعاد فساد در جهان به‌ویژه بعد از فروپاشـی اتحاد جماهیر شوروی و سـیطره نظم نوین جهانی به‌شـدت گسـترش یافته به‌طوری‌کـه دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سـازمان ملل متحد در ۳۱ اکتبر ۲۰۰۳، روز نهم دسـامبر هر سال را روز مبارزه با فسـاد معرفی کرده اسـت. بررسی‌های به‌عمل‌آمده نشـان می‌دهـد از نیمه دوم قرن بیسـتم شـاهد رویش حکومت‌هایی هسـتیم که اصطلاحا آنها را حکومت‌های «کلپتوکراسـی» می‌نامند که به‌معنای حکومت‌های دزدسـالار اسـت. در این نوع حکومت‌ها که عموما در جهان سـوم و در کشـورهای دارای منابع زیرزمینی نفت، گاز و معادن هسـتند با اختلاس و تقلب در بودجه‌های دولتی منافع مردم فدای افزایش ثروت و قدرت سیاسـی شخصی طبقه حاکم می‌شود. در همین رابطه جورج بوش، رئیس‌جمهور اسبق ایالات متحده، در سـال ۲۰۰۶ تلاش کرد مبارزه با فسـاد دولتی را به‌عنوان یک مسئله اولویت‌دار در دستور کار سی‌ودومین نشست گروه هشت در سن‌پترزبورگ روسیه قرار دهد و کمی بعد، در ایالات متحده «راهبرد ملی بین‌المللی‌ساختن اقدامات بر ضد دزدسالاری» اعلام شد. همین مفاهیم و نگرش‌ها حاکی از آن است که فسـاد مثل موریانه درخت زندگی جوامع را تهدید؛ بنابراین مبارزه با آن یک دسـتور کار عام است و همه آحاد جامعه باید در این مبارزه مشارکت کنند که پدیده سـوت‌زنی در این مشارکت نقش اساسی دارد. بدون شک نظام پاسخ‌گویی بر سیستم حسابرسی مستقل و بی‌طرفانه همراه با کارکرد سیستم سوت‌زنی می‌توانند بازخورد مناسب مقابله با فساد باشند.

پدیده سـوت‌زنی در جهان از چه زمانی به‌عنوان یک عمل مقابله با فساد شناخته شد؟

افشاگر یا سوت‌زن یا به قول خودمان خبرچین به کسی گفته می‌شـود که اطلاعات مسـتندی را از فعالیت‌ها و عملیات‌های خلاف قانون و فسادهایی مانند کلاهبرداری، تقلـب، رشـوه، پول‌شـویی، سوءاسـتفاده از قـدرت یا سوءمدیریت شخص یا اشخاصی را برای عموم یا مقامات دولتی افشـا کند که با توجه به اینکـه برخی اطلاعات کشوری ممکن است جنبه امنیتی یا محرمانه داشته باشد، ما در عمل با دوگونه افشـاگر مواجه می‌شـویم: افشاگر قانونی که آن را سـوت‌زن (whistleblower) می‌نامند و افشـاگری (Leaker) که به‌طور غیرقانونی در رسانه‌ها یا شـبکه‌های اجتماعی به این کار دست می‌زند. اگرچه در ادبیات سوت‌زنی گفته شده که اصطلاح سوت‌زن مسبوق بـه فعالیت پلیس‌های اسـکاتلندیارد بـوده که هنگام مشـاهده یک فرد خلافکار برای هشدار به سایر پلیس‌ها در سوت خود می‌دمیدند و حضور یک خلافکار را در یک محدوده اعلام می‌کردند تا سـایر پلیس‌ها در جریان یک عمل خلاف قرار بگیرند و هشـیاری دسـتگیری شخص خاطی را داشـته باشـند اما با بررسـی بیشتر مشخص می‌شود سـابقه اولیه پدیده سـوت‌زنی در انگلستان در قرون وسطا به سـال ۶۹۵ میلادی بازمی‌گردد که قانون کوی‌تـام= quitam rulings اجـرا می‌شـود. براسـاس این قانون، شـخص افشاکننده عملا شـریک در نیمی از سود کشـف فساد می‌شـد. مطالعه پیشـینه این پدیده نشـان می‌دهد که بعدها یعنی سال ۱۶۸۶ نیز در آمریکا قانونی وجود داشـته که اگر شخصی تخلفات در فروش نان را گزارش کند، پاداشـی معادل یک‌سـوم جریمه‌ای که از متخلف اخذ می‌شـد، به او تعلق می‌گرفت. البته در آمریکا در سـنوات بعد از اسـتقلال یعنی سال ۱۷۷۶ نخسـتین قوانین حمایت از سـوت‌زنان را تصویب کرد و بعـد از آن، در چندین مرحله قوانیـن مربوطه را روزآمد کرد. البته مشـخص است که صرف قانون‌گذاری مشکل را حل نخواهد کرد، بلکه در درجه نخست عزم ملی برای مقابله با فساد و بی‌قانونی اولویت دارد تا به بخش‌های مختلف مثل بخش سـلامت، بـازار بورس و سـهام و تخلفات و فرار مالیاتی می‌تواند توسعه یابد. آن‌گونه که پایگاه سـوت‌زنان بین‌المللی گزارش داده، دولت آمریکا از ۳۰ سـال گذشته تاکنون نزدیک به پنج میلیارد دلار به سوت‌زنان پاداش پرداخت کرده است. جالب است بدانید بورس آمریکا در سـال ۲۰۱۲ بالغ بر ۶۷۶ میلیون دلار به ۱۰۸ افشـاگر و از آغاز سال ۲۰۲۰ تاکنون که بورس آمریکا نوسـانات متعددی را تجربه کرده و سـهام شرکت‌های زیـادی برای اولین‌بار در بورس عرضه شـده که با تقلب و فریب‌کاری همراه بوده‌اند، معادل ۱۷۵ میلیون دلار به ۳۹ افشاگر پرداخت شده اسـت. البته باید توجه داشت که ابعاد سـوت‌زنی صرفا به افشای فساد مالی محدود نمی‌شود بلکه کل جرائم سازمان/یافته و قانون‌گریزی را دربر می‌گیرد.

افشـاگر مجاز اسـت چه نکات و مواردی را در گزارش افشاگری یا سوت‌زنی خود اعلام کند؟

به‌اسـتناد قانون فدرال حمایت از سوت‌زنان آمریکا، علاوه بر افشای فساد مالی و تقلب‌ها، تمام فعالیت‌های زیر که توسـط هر شـخصی انجام می‌شـود یا شخصی سـایرین را وادار به انجـام آن کند، قابلیت افشـاگری و سوت‌زنی دارد: هرگونه تبعیض غیرقانونی «براساس نژاد، رنگ، مذهب، جنسیت، ملیت، سن، معلولیت، وضعیت تأهل و گرایش سیاسی». در این رابطه جالب است بدانیم حتی در پرسشنامه‌های استخدامی، سؤال‌کردن از دین و مذهب نیز ممنوع اعلام شـده است. خویشاوندگماری یا قومی‌گرایی «Nepotism »، اعمال تبعیض‌های شـغلی، اجبـار کارکنان بـه فعالیت سیاسـی و هرگونه مجازات اشخاص افشاگر «سوت‌زن» ممنوع است. شما اگر همین موارد را با روال و رفتارهای اداری در ایران مقایسـه کنید یا سرانجام افشاگر فسـادهای شهرداری را پیگیری کنید، می‌فهمید که صرف تصویب قانون راهگشا نیست بلکه اجرای درسـت قانون و توسعه فعالیت‌های شیپورچیان می‌تواند مؤثر باشد. تأکید می‌کنم در ایران کار از سوت‌زنی گذشـته اسـت با برخوردهای قضائی جدی و به دور از مسائل جناحی و سیاسی می‌توان امید به مبارزه با فساد داشـت. ما باید از تجربیات جهانی موفـق در این زمینه حتما اسـتفاده کنیم و علاوه‌بر مصونیـت جانی، مالی و اجتماعی سوت‌زنان با پرداخت بخشی ازمنابع بازیافته و جرائم متعلقه به افشاگران سیستم تشویقی را که بسیار ارزان‌تر و کارآمدتر از دستگاه دیوان‌سالاری بازرسی است، توسعه دهیم. به‌طورمثال اگر در یک چرخه فساد گروهی ۱۰نفره سهم هر یک هزار دلار باشد ولی دستگاه مالیاتی یا انتظامی کشور پاداش افشای آن را هزارو ۵۰۰ دلار اعلام کند، شـک نکنید یکی از مجرمان تن به همکاری خواهد داد؛ کما اینکه بسیاری از جرائم مافیای مالی در جهان با همین روش کشف شـده‌اند. درواقع با اجرای این روش دستگاه قضائی از یک طرف مبلغ ۱۰ هزار دلار را کشف و با اخذ جرائم مربوطه فقط هزارو۵۰۰ دلار آن را به‌عنوان پاداش سوت‌زنی پرداخت می‌کند.

حفاظـت و امنیت مالـی، جانـی و اجتماعی افشاگران یا سوت‌زنان چگونه تأمین می‌شود؟

دولت‌ها چون می‌دانند افشـای اعمال خلاف به‌ویژه درمورد «یقه‌سـفیدها و مأموران ارشد دولت» می‌تواند تبعات جانی-مالی برای افشـاگر به همراه داشته باشد، با تصویـب قوانین حمایتی خاص افشـاگران را زیر چتر حفاظ امنیتی خود قرار می‌دهند. درواقع در کشـورهایی که انضباط مالی، شفاف‌سـازی و حسـاب و کتاب حاکم است، افشا و افشاگری فعالیت‌های غیرقانونی و تخلفات به رفتار اجتماعی تبدیل شده است. به‌طوری‌که برای این عمل سازوکارهای خاصی پیش‌بینی و افشاگران در امنیت قضائی قرار می‌گیرند. درواقع همین پوشـش مصونیت قضائی است که باعث شده در بسیاری موارد متهمین و حتـی مجرمان اطلاعات محرمانه خود را برای محاکم و مأموران افشا و علاوه‌بر آنکه در احکام آنها تخفیف قابل ملاحظه صادر شـده در امنیت قضائی نیز قرار گرفته‌اند کـه نمونه بـارز آن همکاری و افشـاگری رضا ضراب با اف.بی.آی در افشای معاملات پولشویی و جادادن ایشان در خانه‌های امن پلیس امنیت در آمریکا و مختومه‌شدن پرونده او بود. نمونه مشـخص و معروف دیگر داسـتان آقای بریدلی بیرکنفلـد (Bradley Birkenfeld) اسـت. او کارمند بانک سوئیسـی «UBS » بود. این بانک اساسـا و همیشـه مظنون به فعالیت‌های پولشویی بوده است. آقـای بریدلـی بیرکنفلد در همـان زمانی کـه در بانک مشـغول کار بـود، به جرم همـکاری با یـک میلیاردر کالیفرنیایی برای فرار مالیاتی، به ۲،۵ سال زندان محکوم شـد اما پس از آزادی کلیه اطلاعات پنهان خود را درباره نحوه کمک این بانک سوئیسـی به ثروتمندان آمریکایی، بـرای دورزدن نظـام مالیاتی آمریکا در اختیار سـازمان مالیاتـی آمریـکا «IRS= Internal Revenue Service» قرارداد و از آنجا که سازمان مالیاتی آمریکا توانست مبلغ ۷۸۰ میلیون دلار بابت تخلفات اثبات‌شده از بانک مزبور وصول کند، در سال ۲۰۱۲ حدود ۱۴ درصد جریمه مذکور یعنی معادل ۱۰۴ میلیون دلار به این مجرم آزادشده بابت حق سوت‌زنی پرداخت کرد و ایشان به‌عنوان ثروتمندترین سوت‌زن تاریخ مشهور شد. هدف سازمان مالیاتی آمریکا از پرداخت این پاداش علاوه‌بر قدردانی از افشـاگری‌های مفید آقای بریدلی، تشـویق سـایر اشـخاص به افشای فسادها و راه‌های دورزدن قانون بود. کاری که اگر در ایران صورت می‌گرفت، باعث افشای حیف‌ومیل میلیاردها دلار به بهانه دورزدن‌های تحریم توسـط باندهای فاسد هم می‌شد.

چرا این قانون و پدیده در ایران نتوانسته اجرائی و کارساز باشد؟

واقعیت‌های موجود نشان‌دهنده شکاف بی‌اعتمادی بین مردم و دولت اسـت. به‌طوری‌که مردم هر عملی را به دولت نسبت می‌دهند؛ بنابراین طبیعی است که مردم چون بر این باور هستند که «کارد دسته خود را نمی‌برد» و به‌منظور حفظ جان خود تا زمانی که دولت نتواند اعتبار و اعتماد را به جامعه بازگرداند، نمی‌توان از تصویب یک طرح یا لایحه انتظار «سوت‌زنی و افشاگری عام» داشت، زیرا مردم به این نتیجه رسیده‌اند که در ایران شاید شیپور هم نتواند حجم فساد را افشا کند، چه رسد به سوت‌زنی. نگاهی به بازداشـت‌های اطرافیان مسـئولان کشور، از وزرایی که مدعی پدر یا مادر صنعت هم بوده‌اند تا معاون اجرائی سـابق قوه قضائیه و برخی مدیران ارشد شبکه بانکی کشور، سـیطره فسـاد و ابعاد آن نشان می‌دهد. بدیهی اسـت چنانچه عزم ملی مقابله با فساد و تقلب وجود داشـته باشد، در عصر جهانی‌شـدن و پیچیدگی شـبکه‌های فساد و جرائم سـازمان‌یافته این ابزار مشابه همه کشـورهای دنیا کارآمد خواهد شـد. تجربه و آمار جهانی و تجربیات پلیس ایران هم مؤید این امر است که بسیاری فسادها عملا کشف نمی‌شوند بلکه لو می‌روند؛ چراکه فساد و تقلب عموما با تبانی و دسته‌بندی همراه هستند و کافی است یکی از زنجیره‌های این فساد لو رود تا کل آن افشا و برملا شود.

پیش‌فرض‌های استقرار نظام افشاگری مبتنی‌بر واقعیت‌ها در مسـیر شفاف‌سـازی و حساب‌دهی چیست؟

شـاید بد نباشد اشـاره‌ای به سـوابق امر در آمریکا به‌عنوان پیشتاز نظام سرمایه‌داری جهان بینداریم. بررسی اجمالی موضوع بیان‌گر آن اسـت که در آمریکا در سال ۱۸۶۳ مدت‌ها پیـش قانون ادعاهای نادرسـت «قانون United States False Claims Act» را کـه معـروف به «قانـون لینکلن» اسـت، برای پشـتیبانی و حمایت از سـوت‌زنان تصویب و اجرائی شـد که براساس مفاد این قانون برای تشـویق افشـاگران درصدی از مبلغ پول بازیافت‌شده یا زیان پیش‌گیری‌شده ازسوی دولت به آنان پرداخت شده و همچنین وظیفه دولت است تا از این افراد محافظت لازم را به عمل آورد. از سوی دیگر و به موجب یک قانون دیگر به نام قانون فدرال حمایت از سوت‌زنان «Federal Employee Whistleblower Protection Act» که از سـال ۱۹۸۹ تصویب شـده، چنانچه شـخصی از نظر قانون به‌عنوان افشـاکننده ثبت شده باشد و پس از افشای اعمال خلاف قانون سایر اشخاص اعم از حقیقی یا حقوقی مورد تهدید از سـوی خاطیان قرار گیرد، دولت فـدرال آمریکا مکلف به حمایت همه‌جانبه از او خواهد بـود. از آنجا که وسـعت و ابعاد سـیطره سـرمایه در ایالات‌متحده آمریکا بسیار بزرگ است و ذات سرمایه‌داری با ریسک، حقه‌بازی، تقلب و خلاف به‌ویژه در بخش بانک و بیمه همراه اسـت، به موجب قانون حمایت از افشاگر بیمه‌ای، افشاگرانی که تقلبات و تخلفات و خلافکاری‌های بیمه‌ای را مستند اعلام کنند، به پاداش‌های خاص مالی دست خواهند یافت.

ادامه در صفحه ۵

گزارش روز

بررسی پیامد اجرای بی‌موقع افزایش قیمت بنزین در ساعت صفر

باخت یک تصمیم اشتباه

● **شـرق:** سـاعت صفـر ۲۴ آبان‌مـاه، بنزیـن سهمیه‌بندی و گران شد. خبری ناگهانی و شوک‌آور کـه جامعـه را به التهاب کشـید و ایـن تصمیم ناگهانی بـه دروغی از جانب دولت برآورد شـد، زیرا حتی سـخنگوی دولت اعـلام نتیجه تصمیم درباره اجـرای این طرح را به نیمـه هفته بعد از آن و نه آن جمعـه تاریک، موکول کرده بود. فارغ از ابعاد سیاسـی و اجتماعی این رخداد که تصویر مخدوشی از عملکرد دولتمردان بر جای گذاشت، با گذشـت یک سـال تلاش داریم بـه نتیجه این تصمیم‌گیری نگاهی داشـته باشـیم. آیا این طرح موفق شد یا شکست خورد؟ آیا دولت را به آرزوی کسب درآمد بالا از صادرات بنزین رساند؟ آیا منجر به کاهش مصرف بنزین شـد و آیـا جلوی قاچاق بنزین را گرفت؟

افزایش نرخ بنزین، یک تصمیم اشتباه

جواد نوفرسـتی، کارشـناس اقتصاد انرژی در گفت‌وگو با «شرق» با نگاهی به روند افزایش نرخ بنزین و سهمیه‌بندی در سال‌های مختلف می‌گوید: «بارها تأکید شد که دولت در تک‌نرخی‌کردن بنزین و حذف سـهمیه‌بندی در خرداد ۹۴ اشتباه بزرگی کرد و حداقل در چهار مقطع براساس توصیه‌های کارشناسی عنوان شد که در بودجه‌های سال‌های ۹۶ تـا ۹۸، بنزیـن را دوبـاره سـهمیه‌بندی کرده و احیـا کنید امـا دولت به‌شـدت مخالفت کرد و حتی برای بودجه سـال ۹۷ وقتی دولت پیشنهاد افزایش ۵۰درصدی نرخ بنزین را داد و مجددا این موضوع مطرح شـد که بنزین دونرخی شـود اما دولـت کاملا مخالفت کرد و فرصت‌های بزرگی را از دسـت داد و با این اقدام خود، کمک بزرگی به افزایش قاچاق و مصرف بنزیـن کرده و همچنین لطمـه بزرگی را به توسـعه صنعـت CNG وارد آورد». نوفرسـتی با اشـاره به اینکه انتخاب سال ۹۸، با توجه به افزایش شـدید نرخ ارز یک اشتباه بـزرگ بـود، ادامه می‌دهـد: «جامعـه و اقتصاد ایران در آن مقطـع به‌هیچ‌عنوان آمادگی افزایش نرخ بنزین را نداشـت و این موضـوع نیز بارها به دولت هشـدار داده شده بود. پیش‌تر در پاییز سال ۹۷ پیشنهاد شـده بود که صرفا برای جلوگیری از قاچـاق بنزین، کارت سـوخت را فقط احیا کنیم و این آمادگی وجود داشت که سهمیه‌بندی بنزین از اول دی ۹۷ اجرائی شـود اما این موضوع موکول به ۲۰ مرداد ۹۸ شـد. با این اقدام انتظار می‌رفت حداقـل جلوی قاچـاق ۱۰ میلیون لیتـر در روز را بگیریم که اجرائی‌شدن آن‌هم به تأخیر افتاد. اینکه چطور یکباره افزایش قیمت و سـهیه‌بندی در ۲۴ آبان ۹۸ رخ داد، مشـخص نیست». این کارشناس اقتصاد انـرژی با بیان اینکه اشـتباه بزرگ‌تر، عدم درک شـرایط آن روز و افزایـش ۵۰درصدی نرخ پایـه بنزین بـود، می‌افزاید: «توصیه کارشناسـی آن بـود که با همان نرخ بنزیـن هزارتومانی، فقط کارت سـوخت را الزامی کنیم، زیـرا بارها و بارها اعلام شـد که هرچند چهار سـال قیمت بنزین را تغییر نداده بودند اما اکنون بازار و جامعه، تحمل افزایش ۱۰درصدی در نـرخ بنزین را هم ندارند». او با بیـان اینکه موافق احیای کارت سـوخت اما مخالفت افزایش نرخ سـوخت بـودم، می‌گوید: «نقش کارت سـوخت در دوره هشت‌سـاله ۷۶ تا ۸۴، در قاچاق سوخت بسیار مؤثر بوده که با وجود افزایش تولید خودرو، فروش داخلی بنزین پس از هشت سـال از ۶۴ میلیون لیتر به ۷۲ میلیون لیتر رسـید، درحالی‌که حذف کارت سوخت در خرداد ۹۴، سبب شد تا فروش روزانه بنزین از ۷۲ میلیون لیتر در روز در مدت سـه سـال به ۹۱ میلیون لیتر در روز برسد».

فاصلـه قیمت سـهمیه تـا آزاد، یـک خطای استراتژیک

نوفرسـتی با تأکید بـر اینکه فاصلـه بین نرخ سـهمیه و آزاد یـک خطـای اسـتراتژیک بود و نمی‌دانم این اشتباه سهوی بود یا عمدی، می‌پرسد: «وقتی ۸۰ درصد فروش بنزین سـهمیه‌ای است، ارزش داشت که فقط برای ۲۰ درصد مازاد، قیمت را دوبرابر کنید که شـاهد این میزان تبعات باشید؟ درحالی‌که می‌شد به‌جای تصمیم اشتباه ۲۴ آبان، حتی با پذیرش افزایش قیمت، بنزین سـهمیه‌ای هزارتومانـی و بنزین آزاد هـزارو۵۰۰ تومانی یا در سناریویی دیگر، بنزین سهمیه‌ای هزارو ۵۰۰ و آزاد هزارو ۸۰۰ تومانـی را در نظر بگیریم؛ به‌این‌ترتیب دولت همراهی جامعه را نیز با خود داشـت». او با اشـاره به اینکه فروش بنزین داخل مسـاوی با مصرف نیسـت، می‌گوید: «آمار فـروش، مجموع مصرف و قاچاق اسـت. تا قبل از سـال ۹۴ تقریبا قاچـاق به صفـر نزدیک شـده بود امـا لب مرز درهرحال قاچاق سوخت وجود دارد. حذف کارت سوخت منجر به افزایش قاچاق شد. بنابراین وقتی فـروش بنزیـن در نیمه اول سـال ۹۸، حدود ۱۰۰ میلیون لیتر در روز بوده، بخشی از آن یعنی حداقل ۱۰ میلیون لیتر آن روزانه قاچاق می‌شده است».

کاهش فروش بنزین به دلیل کاهش قاچاق بود

نوفرستی با اشـاره با اجرائی‌شدن این طرح در ۲۴ آبان‌ماه، می‌افزاید: «پیش‌بینی می‌شـد فروش روزانه حدود ۹۵ میلیون لیتر در ماه مهر و آبان، به حداکثر ۸۰ میلیون لیتر کاهش یابد که آمار رسمی که برای ماه‌های آذر تا پایان بهمن ۹۸ و ...

ادامه در صفحه ۹

((حریم خطوط لوله انتقال گاز ، حافظ سلامتی و ایمنی شماست))

آگهـــی فراخوان مناقصـــه

شماره مناقصه: ۸۷۶۸۰۳۶۳

شماره مجوز: ۱۳۹۹.۴۵۷۸

نوبت اول

شرکت انتقال گاز ایران

منطقه سه عملیات انتقال گاز

شرکت انتقال گاز ایران (منطقه سه عملیات انتقال گاز) در نظر دارد مناقصه به شرح ذیل را به روش مناقصه عمومی یک مرحله ای و ارزیابی کیفی (همزمان) به شماره فراخوان ۲۰۹۹۰۹۲۲۹۹۰۰۰۰۴۱ از طریق سامانه تدارک